

ทฤษฎีแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีแนวคิดที่รวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะกล่าวถึงในบทนี้ ประกอบด้วย ความหมายของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

ความหมายของหลักสูตร

ความพยายามในเรื่องที่จะหาความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า "หลักสูตร" นั้น นับว่าเป็นความสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้ก็เพราะว่าผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องมักจะมองข้ามไปหรือไม่ก็ถือว่าไม่สำคัญ โดยต่างก็สรุปเอาเองว่าใคร ๆ ก็ทราบกันแล้ว ทำให้เกิดการเข้าใจความหมายของหลักสูตรไม่ตรงกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะเกิดช่องว่างในการสื่อความหมายของคำว่า "หลักสูตร" การพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพที่จะเกิดขึ้นได้ยาก เมื่อเข้าใจความหมายไม่ตรงกัน ความขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมรับผิดชอบจะเกิดขึ้นได้เสมอ¹ อย่างไรก็ตามความหมายของคำว่าหลักสูตรนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายและให้ความหมายแตกต่างกันในทัศนะของแต่ละคน เช่น

---

¹ นิสิตปริญญาโท ปีที่ 1 สาขาวิชาบริหารการศึกษา, รายงานวิชา Principles of Curriculum Development (แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 1. (อัครสำเนา)

คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้
 มีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก หลักสูตรคือเนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้น
 หรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาที่สำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย
 หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น

ประการที่สอง หลักสูตรคือเค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่ง
 โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้น หรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถ
 เข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้หมายถึง หลักสูตรทั้งหมดมักรวมทุกวิชาเข้า
 ด้วยกัน

003813

ประการสุดท้าย หลักสูตรคือกลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียน
 ได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ความหมายข้อนี้หมายถึง หลักสูตร
 ทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่ง และการจัดประสบการณ์ให้อีกส่วนหนึ่ง¹

เกลน แฮสส์ (Glen Hass) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ
 มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่บุคคลได้รับจากการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน อันมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ
 คือ ใ้บรรลุผลตามเป้าประสงค์และจุดประสงค์เฉพาะต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขต เนื้อหา
 กำนตฤษฎีและการวิจัยอันมีรากฐานมาจากการปฏิบัติทั้งในอดีตและปัจจุบัน²

¹ Carter V. Good, Dictionary of Education (New York :
 McGraw-Hill Book Company, 1973), p. 149.

² Glen Hass, Curriculum Planning : A New Approach 2d. (Boston,
 Allyn and Bacon, Inc., 1977), p. 5.

จรรยา มิลินทร์ กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง "ประสบการณ์ของเด็กที่โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบจัดให้"¹ หรือหมายถึง "ประสบการณ์ทั้งหมดที่ทางโรงเรียนต้องรับภาระจัดให้แก่ นักเรียน"²

สุมิตร คุณานุกร ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในและภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้³

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษา ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ ข้อ กำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ⁴

¹จรรยา มิลินทร์, การศึกษาแผนใหม่เบื้องต้น (พระนคร : สานีตร, 2501), หน้า 90.

²Geoge A. Beaucamp, The Curriculum of the Elementary School (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1964), p. 5.

³สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (พระนคร : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2518), หน้า 3.

⁴กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์, 2522), หน้า 4.

หลักสูตรประกอบด้วยสาระสำคัญ 8 ประการ คือ

1. จุดหมาย คือ ความประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาและสังคม ซึ่งหลักสูตรมุ่งจะสนองหรือมุ่งให้เป็นไปตามนั้น
2. หลักการ คือ ทิศทางหรือแนวทางซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีจุดหมายอยู่ข้อหนึ่งว่า "เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานเพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต ทั้งส่วนตัวและครอบครัว รวมทั้งการปฏิบัติงานและการศึกษาเพิ่มเติม ดังนั้น จึงกำหนดหลักการไว้ว่า "เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้" เป็นต้น
3. โครงสร้าง คือ กลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรอันมีทั้งส่วนที่บังคับ ส่วนที่ให้เลือกเรียนตามถนัด และส่วนที่ให้เลือกเรียนได้อย่างเสรี อนึ่ง จะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มวิชานั้น ๆ ด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้แล้ว
4. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (แต่ละรายวิชา) หมายถึง ความรู้ ทักษะหรือทัศนคติบางประการโดยเฉพาะรายวิชานั้น ๆ ซึ่งนักเรียนจะต้องมีหรือต้องปฏิบัติให้ได้
5. เนื้อหาของรายวิชา คือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งกำหนดไว้สำหรับรายวิชานั้น ๆ อันจะช่วยให้บรรลุถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่วางไว้แล้ว
6. สื่อการเรียนคือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติตามที่ต้องการ สื่อการเรียนได้แก่ หนังสือ แผนภูมิ เอกสาร รูปภาพ สไลด์ เทป เครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น
7. วิธีสอน การสอนกับการบอก ไม่เหมือนกัน การสอนย่อมจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ให้อุจจกคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น หลักใหญ่คือยู่ที่ว่า ให้นำเอาวิธีการคิดมาใช้เป็นวิธีสอน ถ้าทำเช่นนั้นแล้ว การสอนก็จะช่วยให้เกิดการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ได้ด้วย การทำกิจกรรม การอภิปราย การเขียนรายงาน การค้นคว้า ภาคปฏิบัติเหล่านี้ย่อมเป็นวิธีการปลุกย่อย ซึ่งอยู่ภายในขั้นตอนสองวิธีการคิดอีกชั้นหนึ่ง

8. การประเมินผล เมื่อสอนไปแล้วก็ต้องวัดดูว่า นักเรียนได้เกิดมีความรู้ความเข้าใจและทักษะตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพียงใด หรือไม่ และจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรต่อไป

หลักสูตรเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางหรือแผนการเรียนการสอน หรือรูปแบบของการเรียนการสอน ใ้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรในปัจจุบันได้กำหนดไว้หลายระดับได้แก่ หลักสูตรระดับประถมศึกษา หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรระดับอุดมศึกษา หลักสูตรการฝึกหัดครู และที่เป็นหลักสูตรวิชาชีพเฉพาะสาขาก็มี เช่นหลักสูตรช่างเครื่องยนต์ เหล่านี้เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความหมายของหลักสูตรมิได้หมายถึงเอกสารหลักสูตรแม่บทที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นแต่เพียงเล่มเดียวก็หาไม่ แต่หมายรวมถึง ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรม ประสบการณ์ทุกอย่างที่จัดให้เด็ก รวมถึงการสอนของครูในและนอกชั้นเรียนด้วย

องค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้คล้ายคลึงกัน กาแล็น เจ. เซเลอร์ (Galen J. Saylor) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่

1. ความมุ่งหมายของการศึกษา
2. การจักเนื้อหาวิชา
3. กิจกรรมการเรียนการสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง), หน้า 4 - 5.

4. การประเมินผล¹

องค์ประกอบเหล่านี้จะต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องและสอดคล้องกัน

ส่วนสุน อมรวิวัฒน์ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบของหลักสูตรควรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ
2. การกำหนดวัยเรียน เวลาเรียน และอัตราเวลาเรียน
3. สังเขปหัวข้อวิชาในแต่ละหมวดและประสบการณ์ทั้งหมด
4. กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งการประเมินผล
5. กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการและประสบการณ์ของนักเรียน
6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร²

ส่วน กมล สุกประเสริฐ ได้สรุปย่อลงมามากกว่า องค์ประกอบของหลักสูตรควรประกอบด้วยทั้งสามส่วนนี้ได้แก่

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. กิจกรรมการเรียนการสอน
3. งานประเมินผล³

¹ Galen J. Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for Schools (New York : Holt, Rinehart and Winstons, Inc., 1974), p.17.

² สุน อมรวิวัฒน์, "คำถามคำตอบบางข้อเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา," หลักสูตรและการสอนระดับประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 6 - 7.

³ กมล สุกประเสริฐ, "การสร้างและประเมินผลวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตร," วารสารวิจัยทางการศึกษา 1 (มกราคม - เมษายน 2517) : 32.

✓ ในการพิจารณาหลักสูตร สารสำคัญที่ควรระมัดระวังคือ องค์ประกอบของหลักสูตร เพราะสามารถทำให้เห็นโครงสร้างของหลักสูตรทั้งระบบ ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba) ได้แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตรดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล¹ (Evaluation)

1. ความมุ่งหมาย (Objective) หลักสูตรของการศึกษาในแต่ละระดับ ย่อมสนองต่อกลุ่มผู้ศึกษาที่มีสภาพทางกาย จิตใจ ความสามารถในการเรียนรู้ และความต้องการที่แตกต่างกัน ฉะนั้น หลักสูตรแต่ละระดับจะต้องมีความมุ่งหมายที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ในการพิจารณาคำมุ่งหมายของหลักสูตร จะต้องอาศัยข้อมูลอันเป็นรากฐานที่สำคัญหลายด้าน เช่น ข้อมูลทางค่านิยม ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการของแต่ละสาขาวิชา หรือจากนักจิตวิทยา สภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความต้องการ ความสนใจ วุฒิมาระ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาพิจารณาคำมุ่งหมาย โดยแยกออกเป็นความมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา ย่อยมาลงถึงความมุ่งหมายระดับวิชา จนกระทั่งถึงระดับการสอน เพื่อว่าผู้นำหลักสูตรไปใช้จะได้มีความเข้าใจ สามารถค้นคว้าและนำไปเป็นแนวปฏิบัติได้โดยเฉพาะ ความมุ่งหมายในระดับมหาวิทยาลัยควรมีความชัดเจนมากที่สุด เพื่อว่าจะได้สามารถแปลความ

¹ Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice

หมายออกมาในรูปของพฤติกรรมที่ต้องการได้¹

2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ (Content) สารวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะความรู้และประสบการณ์เป็นสิ่งคาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ เนื้อหาวิชาที่นำมาบรรจุไว้ในหลักสูตรจะถูกคัดเลือกให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา เนื้อหาที่สมบูรณ์จะผนวกความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้เข้าด้วยกัน ให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และพัฒนานิสัย ระบบความคิด และการกระทำที่เหมาะสม ในปัจจุบันนี้มีผู้กล่าวว่า "วิทยาการและความรู้ทางเทคโนโลยี ปรากฏขึ้นในลักษณะของความรู้ ความจริงเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ในช่วงระยะเวลาประมาณ 10 ปี"² ดังนั้นในการเลือกเนื้อหาวิชาควรจะต้องมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ฮิลดา ทาบ่า ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาไว้ดังต่อไปนี้

- (1) ความเชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา
- (2) ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม
- (3) ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง
- (4) สามารถสนองความมุ่งหมายได้หลาย ๆ ประการ
- (5) สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
- (6) สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน³

¹ รัตนา ศิริพานิช, จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2519), หน้า 25.

² นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภัคดีวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานวิชา Principles of Curriculum Development, : หน้า 10.

³ Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practics, pp. 181-184.

สุจริต เพียรชอบ ไคล่กล่าวถึงเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาว่าควรประกอบด้วยแง่คิด
ต่อไปนี้

1. ความทันสมัยและความถูกต้องของเนื้อหาวิชา
2. เนื้อหาวิชาและความรู้เหล่านั้นเหมาะสมกับวัย ลักษณะ ตลอดจนความต้องการและ
ความสนใจของผู้เรียน

3. เนื้อหาเหล่านั้นสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม มีใช้เป็นแต่เพียงทฤษฎีนำไป
ปฏิบัติไม่ได้

4. เนื้อหาวิชาควรเป็นประโยชน์แก่ชีวิตของผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต
5. เนื้อหาควรกว้างขวางและลึกซึ้ง
6. ควรเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์¹

นอกจากนี้ ในการเลือกเนื้อหาวิชาหรือเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ทั้ง
สองอย่างข้างต้น อาจใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. วิธีใช้ความคิดเห็นตัดสิน (Judgemental Procedure)
2. วิธีการทดลอง (Experimental Procedure)
3. วิธีการวิเคราะห์ (Analytical Procedure)
4. วิธีใช้ความคิดเห็นส่วนรวม (Consensual Procedure)²

¹สุจริต เพียรชอบ และ ชัยนรา ประไพตระกูล, ประมวลบทความประกอบ
การเรียนวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับมัธยม (แผนกวิ ชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 5 - 6.

²B. Othanel Smith, William O Stanley and J. Harlan Shores,
Fundamentals of Curriculum Development (New York : World Book
Company, Yorkers-on-Hudson, 1957), pp. 152-168.

จากเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาดังกล่าว คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้เห็นว่าเกณฑ์สำคัญในการจัดเนื้อหาในแต่ละระดับการศึกษาควรคำนึงถึงความต้องการในชีวิตจริง และความพิสดารอันกว้างขวางของวิทยาการในโลกปัจจุบันเป็นเกณฑ์สำคัญด้วย อย่างไรก็ตามถ้ามีการจัดเนื้อหาวิชาได้เหมาะสมแล้วจะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น¹

ในการพิจารณาเลือกเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ในการเรียนรู้ดังกล่าว สุจริต เพียรชอบ ได้เสนอ วิธีเลือกไว้ 4 ประการ คือ

ประการแรก คณะกรรมการหรือคณะของผู้ที่มีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรมาร่วมกันอภิปรายพิจารณาตัดสินว่า วิชาใดหรือเนื้อหาสาระใดควรหรือไม่ควรที่จะบรรจุไว้ในหลักสูตร

ประการที่สอง คือการทดลองเมื่อตัดสินใจตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วว่าจะนำเนื้อหาอะไรมาบรรจุไว้ในหลักสูตร เพื่อให้แน่ใจและเพื่อความแม่นยำก็ทดลองใช้เสียก่อนว่าจะได้ผลดีหรือไม่ ผลการทดลองจะทำให้ผู้สร้างหลักสูตรมีความแน่ใจและเชื่อมั่นในเนื้อหาวิชาที่เลือกมาอย่างยิ่ง

ประการที่สาม การวิเคราะห์ การเลือกเนื้อหาโดยวิธีวิเคราะห์จะช่วยให้เนื้อหาที่เลือกแม่นยำยิ่งขึ้น

ประการที่สี่ ความคิดเห็นของบุคคลหลายอาชีพ หลาย ๆ กลุ่ม อาจได้จากการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ก็ได้²

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นสำคัญมาก เพราะถึงแม้จะพิจารณาร่างหลักสูตรไว้สวยหรูเพียงใดก็ตาม ถ้ามาชะงักขั้นนี้

¹คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 15.

²สุจริต เพียรชอบ และ อัจฉรา ประไพตระกูล, ประมวลบทความประกอบการเรียนวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับมัธยม, หน้า 6 - 7.

แล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็ล้มเหลวหมดคนในการนำหลักสูตรไปใช้ สุมิตร คุณานุภร ไก่กล่าวถึงกิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีอยู่ 3 ประการ ไก่แก่

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน
3. การสอน¹

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความหมายและการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ขั้นปฏิบัติคือ ใช้สอน เนื่องจากหลักสูตรมักจะกำหนดความมุ่งหมายเนื้อหาวิชาที่จะสอน กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้อย่างกว้างๆ มีลักษณะยืดหยุ่นได้ เพื่อความสะดวกแก่การนำไปปรับปรุงใช้ให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่นหรือโรงเรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรไว้ก่อนทำการสอน รายละเอียดเหล่านี้จะปรากฏออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตรที่เรียกว่า ประมวลการสอน และโครงการสอน ปัจจุบันทำเป็นแผนการสอน นอกจากนี้อาจจะมีการฝึกการสอนของครูในแต่ละชั่วโมงอีกด้วย

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนมีส่วนที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครู เพื่อที่จะให้บรรลุความมุ่งหมายของหลักสูตรได้เป็นอย่างมาก ปัจจัยและสภาพการณ์เหล่านี้ได้แก่ ขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียน ห้องสมุด สื่อการเรียน การจัดการวางสอน การจัดครูเข้าสอน แผนการสอน หนังสือเรียน ฯลฯ ดังนั้นในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนผู้บริหารต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย

3. การสอน กิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ประการสุดท้ายคือ การสอน อารี สันทรวี ไก่ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า "การสอนคือ ประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ฝ่ายหนึ่งจัดทำขึ้น

¹สุมิตร คุณานุภร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 130 - 132.

เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการเรียนรู้ให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง การสอนเป็นการกระทำที่รู้สึกตัว มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าวิธีสอนยังไม่เหมาะสมก็อาจจะไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเลยก็ได้¹

ลักษณะการสอนที่ดีควรมีดังนี้คือ

1. ช่วยพัฒนาทักษะในการคิดของผู้เรียน
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์
3. ช่วยพัฒนาทัศนคติทางสังคมของผู้เรียน
4. ช่วยพัฒนาความสนใจในค่านต่าง ๆ ของผู้เรียน²

การสอนที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายในการสอนที่กำหนดไว้ั้น ครูใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ หรือจะเลือกแบบใดแบบหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้สอน และให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอนเป็นสำคัญ วิธีสอนเหล่านี้ได้แก่³

1. วิธีสอนแบบบรรยาย (Lecture) เป็นการสอนแบบอธิบายข้อความหรือเรื่องราวต่าง ๆ ผู้เรียนมีหน้าที่แต่ฟังคำบรรยาย และจดบันทึกคำบรรยายเท่านั้น
2. วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion) เป็นการสอนแบบแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานที่จะชักชวนในปัญหาที่นั้น ๆ

¹อารี สันทรวี, "การเรียนรู้การสอนในชั้นมัธยมศึกษา," ข้อคิดในการจัดการสอนมัธยมศึกษาในประเทศไทย (ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภักดิ์, 2512), หน้า 144.

²Ralph W. Tyler, Basic Principles of Curriculum and Instruction (Chicago : Chicago University Press, 1971), p. 63.

³ภักส์วดี วีระภักดิ์, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในเขตการศึกษา 1," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 26 - 28.

3. วิธีสอนแบบการปฏิบัติ (Drill and Practice) เป็นการสอนที่มีจุดมุ่งหมายจะเน้นการพัฒนาทักษะ ไม่ว่าจะเป็นทางภาษา คณิต หรือ ชีววิทยา รวมทั้งศิลปะด้วย ครูมีหน้าที่อธิบายและสาธิตทักษะที่จะฝึกและควบคุมการฝึกให้คำแนะนำแก้ไข นักเรียนจะมีส่วนร่วมด้วยตลอดเวลา
4. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มกันทำ (Grouping or Committee Works) เป็นการสอนแบบแบ่งชั้นเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความถนัดของเด็ก และให้ไปศึกษาค้นคว้าหรือปฏิบัติกิจกรรมแล้วนำมาเสนอต่อชั้น อาจจะเป็นวิธีสอนแบบปากเปล่าหรือรายงานข้อเขียนก็ได้
5. วิธีสอนแบบปฏิบัติการในห้องทดลอง (Experimentations) เป็นการสอนแบบที่นักเรียนได้ปฏิบัติทดลองด้วยตนเอง โดยมีครูคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ
6. วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration) หมายถึง การสาธิตแสดงวิธีการให้นักเรียนดู ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่มีโอกาสทดลองด้วยตนเอง แต่ก็มีโอกาสได้เห็นการทดลองว่าทำอะไรจะเกิดผลอย่างไร
7. วิธีสอนแบบการแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักหาสาเหตุของปัญหาและวินิจฉัยปัญหา โดยมีครูคอยแนะนำหรือวางแผนงาน ค้นคว้าร่วมกับนักเรียน
8. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry) เป็นการสอนแบบที่ครูพยายามให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบต่าง ๆ จากคำถามที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกต คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล
9. วิธีสอนแบบโสตทัศนศึกษา (Audio-Visual) เป็นวิธีให้ความรู้โดยใช้โสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วย เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง รูปภาพ ฯลฯ
10. วิธีสอนแบบไปศึกษานอกสถานที่ (Taking Field Trips) เป็นวิธีสอนแบบให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพจริง ๆ มีการวางแผนและวางจุดมุ่งหมายว่าจะไปศึกษาอะไรล่วงหน้าเสมอ

11. วิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

เป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะให้นักเรียนได้รู้ลึกและเข้าใจเหตุการณ์ได้ด้วยตนเอง

12. การสอนโดยจุดประสงค์ (Teaching by Objective)

การสอนโดยจุดประสงค์ เป็นรูปแบบการสอนที่ใหม่และมีแนวโน้มว่าจะได้ผลดีที่สุดในปัจจุบัน เพราะการสอนนอกจากจะยึดจุดประสงค์แล้ว ยังยึดจิตวิทยาของการเรียนรู้อีกด้วย สิ่งสำคัญในเรื่องการสอน โดยจุดประสงค์อาจมีหลายอย่าง แต่สิ่งที่เราต้องเข้าใจมี 2 อย่างคือ

ก. จุดประสงค์การเรียนรู้

ข. วิธีการที่จะก่อให้เกิดผลตามจุดประสงค์นั้น

ซึ่งถ้าเราสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และสามารถหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลตามจุดประสงค์ได้ เราก็จะสามารถสอนตามจุดประสงค์ได้ ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นวิธีที่รับประกันผลงานได้เป็นอย่างดี สิ่งสำคัญที่จะช่วยในการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งคือ สื่อการสอน ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนมีหลักในการพิจารณานำมาใช้ดังนี้

การใช้สื่อการสอน

หลังจากเลือกกิจกรรมและวิธีสอน จะต้องมีการเลือกและใช้สื่อการสอนที่มีอยู่และที่อาจหาได้ การใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมจะเป็นการช่วยการเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของครูให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โรเบิร์ต อี. เกอ โคฟเฟอร์ (Kieffer) ได้แบ่งอุปกรณ์การสอนไว้ 2 ประเภท คือ²

¹ประกาศ แสงเพชร, "การสอนโดยจุดประสงค์" (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2524), หน้า 1 (อัคราเนนา)

²Robert E. De Kieffer, Audio-Visual Instruction (New York : The Center for Applied Research in Education Inc., 1965), pp. 9-54

1. วัสดุอุปกรณ์ประเภทที่ไม่ต้องใช้กับเครื่องฉาย (Non-Projected Materials)

ได้แก่

- 1.1 วัสดุอุปกรณ์ประเภทจัดแสดง (Illustration Materials)
- 1.2 รูปภาพ สมุดคำกับภาพ
- 1.3 แผนภูมิและแผนสถิติ หุ่นจำลอง และหุ่นจำลองที่ลอกประกอบได้
- 1.4 ลูกโลกและแผนที่
- 1.5 แผ่นป้ายสาธิต
- 1.6 กิจกรรมต่าง ๆ

2. วัสดุอุปกรณ์ประเภทที่ต้องใช้เครื่องฉาย (Projected Materials)

และเครื่องมือต่าง ๆ ได้แก่

- 2.1 เครื่องฉายสไลด์ และสไลด์
- 2.2 फिल्मสตริป และวัสดุประกอบ
- 2.3 เครื่องฉายภาพยนตร์
- 2.4 เครื่องฉายวัสดุทึบแสง
- 2.5 เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ
- 2.6 เทป เครื่องเล่นแผ่นเสียง และวัสดุประกอบ

เมื่อมีอุปกรณ์การสอนแล้ว จำเป็นต้องเลือกให้เหมาะสมโดยยึดหลักดังต่อไปนี้

1. ง่ายและสะดวกแก่การนำไปใช้
2. สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ประสบการณ์ และระดับชั้นของนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ, อุปกรณ์การสอน (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา,

3. เหมาะสมกับ เรื่องที่สอนและทันต่อเหตุการณ์
4. ช่วยเสริมทักษะและความเข้าใจเรื่องที่เรียน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย
5. เนื้อหาถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และคุ้มกับเวลาที่ใช้

หลังจากการเลือกวิธีสอน อุปกรณ์แล้ว จะต้องกำหนดลำดับขั้นก่อนหลังในการสอนใน อันที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายจากพื้นฐานเดิม อย่างไรก็ตามในกระบวนการต่าง ๆ ในการสอน จะต้องมีการเตรียมนักเรียนก่อนเรียน มีการจูงใจ พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการ เรียน มีการฝึกฝนให้นักเรียนรู้ผลการเรียนของตนเอง จะช่วยให้การเรียนมีชีวิตชีวา และสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายในการสอนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

การประเมินผลการสอน เมื่อผู้เรียนเรียนจบบทเรียนหรือหน่วยวิชา เรียนหนึ่ง ๆ จะมีการ ประเมินผลว่าการสอนบรรลุเป้าหมายหรือไม่ พันัส หันนาคินทร์ ให้ความสำคัญของการประเมิน ผลการศึกษาว่า มีค่าที่ใช้อยู่ 2 คำคือ คำว่า การวัดผล (Measurement) และการ ประเมินผล (Evaluation) ซึ่งทั้ง 2 คำนี้มีความหมายต่างกัน¹

การวัดผล หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถือ อยู่ ส่วนคำว่า การประเมินผล เป็นการกำหนดค่าหรือราคา (Value Judgement) จากคะแนนที่เราได้รับจากการวัด

ในการวัดผลการเรียนการสอน มีเทคนิคที่จะใช้มากมาย ผู้ใช้ต้องเลือกพิจารณาและ นำไปใช้ให้เหมาะสม โดยยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตาม การแสดงพฤติกรรมอันได้ แก่การปฏิบัติจริง ย่อมเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้เพราะในกระบวนการประเมินผลที่สำคัญคือการ ยอมรับพฤติกรรมที่แสดงออก และวิธีการประเมินผลที่ใช้เป็นสำคัญ

---

¹ พันัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 138 - 139.

ดังที่กล่าวไว้ในภาคนำหลักสูตรไปใช้ให้บังเกิดประสิทธิผลนั้น จะต้องอาศัยประสิทธิภาพของการแปลงหลักสูตรไปสู่เอกสารหลักสูตร การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้เหมาะสม ตลอดจนเข้าสู่กระบวนการสอนจริง ๆ ภายในห้องเรียน ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมหลัก ถ้ากิจกรรมช่วงหนึ่งช่วงใดบกพร่องขึ้น ย่อมหมายความว่าภาคนำหลักสูตรไปใช้ไม่เกิดประสิทธิผลที่สมบูรณ์ จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข

4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation)

ในการที่จะพิจารณาว่าหลักสูตรก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใดนั้น มีดัชนีหลายอย่างเป็นเครื่องชี้ เช่น ตัวหลักสูตร การบริหารหลักสูตร คุณสมบัติของผู้ที่จัดการศึกษา ความคิดเห็นของครู หรือการประเมินผลขององค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า การประเมินผลหลักสูตรมีขอบเขตกว้างขวางมาก เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander) ได้กล่าวถึงขอบเขตของการประเมินผลหลักสูตร พอสรุปได้ดังนี้¹

1. การประเมินจุดมุ่งหมายของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการสอน โดยประเมินว่ามีความเหมาะสม มีความเที่ยงตรงและครอบคลุมเพียงใด
2. การประเมินโครงการทั้งหมดของโรงเรียน โดยประเมินว่ามีความครอบคลุมได้เท่าใดกัน การจัดลำดับก่อนหลังหรือไม่ ยึดโครงการเป็นหลักในการจัดการศึกษาของโรงเรียนซึ่งจะทำให้รู้ถึงข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการของชุมชน การติดตามผลการเรียน การตัดสินคุณภาพของผู้จบการศึกษา เหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรต้องประเมิน
3. การประเมินโครงการเฉพาะบางส่วน พิจารณาในลักษณะของการสร้างและการบรรลุตามจุดมุ่งหมายของโปรแกรม

¹ Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School (New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974), p. 311.

4. การประเมินผลการสอน พิจารณาในลักษณะการสร้างและการบรรลุจุดมุ่งหมาย และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

5. การประเมินผลโครงการประเมินผล

การประเมินผลหลักสูตรจะก่อให้เกิดประโยชน์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้ความมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายในการสอนกระจ่างขึ้น
2. ช่วยส่งเสริมการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้น เพราะข้อมูลที่ได้อาจทำให้ทราบข้อบกพร่อง

และเป็นแนวทางในการปรับปรุงต่อไป

3. เพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียน เพราะเมื่อความมุ่งหมายกระจ่างชัด นักเรียนก็ได้ทราบแน่ชัดถึงความสำเร็จของตนเอง

4. ช่วยในการแนะแนวของครู

5. ช่วยในด้านการสื่อสารระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับการเรียนของ

นักเรียน

6. ช่วยให้สามารถวางแผนการเรียนในอนาคตได้

7. ทำให้สามารถจัดตั้งโครงการส่งเสริมความสามารถของนักเรียนตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลได้¹

สุจริต เพ็ชรขอม กล่าวถึงโฉมหน้าใหม่ของการประเมินผลหลักสูตร 2 ประการคือ

1. การประเมินผลหลักสูตรตามแนวใหม่ ควรประเมินทั้งโปรแกรมการศึกษา ไม่ควรดูจากผลการเรียนมีสุดท้ายของเด็กเท่านั้น

---

¹พิชัย เสงี่ยมจิตรต์, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในเขตการศึกษา 12," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 43.

2. ควรประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนว่าการศึกษาวិชาต่าง ๆ ตลอดจนการจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนนั้น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปเพียงใดบ้าง ซึ่งคำถามนี้มีการประเมินผลกันน้อยที่สุด การประเมินผลว่าผู้เรียนทำอะไรได้บ้างนั้น ผู้ประเมินต้องใจกว้าง และระมัดระวังผู้สอนไม่ควรตัดสินใจช่วยการเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางว่าผู้เรียนทำได้เหมือนตนหรือไม่ ควรเคารพผู้เรียนว่าเขาอาจใช้วิธีการเรียนรู้ของเขาเอง ซึ่งอาจจะเป็นวิธีก็ได้ก็ได้ ควรให้ผู้เรียนได้มีเสรีภาพพอสมควร¹

✓ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน

บุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้ปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล บุคลากรในโรงเรียนเหล่านี้ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. หัวหน้าหมวดวิชา
3. ครูผู้สอน
4. เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของโรงเรียน²

¹สุจริต เพียรชอบ และ อัจฉรา ประไพตระกูล, ประมวลบทความประกอบการเรียนวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับมัธยม, หน้า 8.

²ธีรรงค์ เงินศรี, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในเขตการศึกษา 10," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 25.

1. ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการทุกฝ่าย มีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียน วิทยุ สาร ใต้ถื่น แปลงหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารงานในวงการบริหารกิจและอุตสาหกรรมมาเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนจะยึดเป็นหลักปฏิบัติได้ดังนี้¹

1.1 ผู้บริหารต้องนิเทศงานให้ครูทุกคนสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงเวลา ทุ่มเทเวลา และชีวิตจิตใจให้แก่การสอน เพื่อให้จะได้ผลผลิตที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารต้องบริการแก่ครูทุกคนอย่างเต็มที่ นับตั้งแต่ดูแลวัสดุ อุปกรณ์ประกอบการสอน การกำหนดตารางสอน ตลอดจนการจัดตารางสอนให้เหมาะสม คอยแนะนำช่วยเหลือเมื่อครูมีปัญหา

1.2 ผู้บริหารต้องหมั่นตรวจตราอาคารสถานที่ อุปกรณ์การสอน วัสดุครุภัณฑ์ และสิ่งต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพใช้การได้เสมอ เพื่อให้บุคลากรได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

1.3 ผู้บริหารควรจัดให้มีการอบรมวิธีสอน และเพิ่มเติมความรู้ในวิชาต่าง ๆ แก่ครู

1.4 ผู้บริหารต้องดูแลผลิตผลของโรงเรียน คือ นักเรียนว่ามีคุณภาพเพียงใด ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาหรือไม่ เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงงานของครูทุกระยะ

1.5 ผู้บริหารต้องดูแลให้วัสดุครุภัณฑ์อย่างเหมาะสมและประหยัด ต้องเคารพระเบียบการเงินของโรงเรียน

1.6 ผู้บริหารต้องจัดแสงหาคฐมาสอนให้ครบทุกวิชา และจะต้องคอยสร้างและบำรุงขวัญ (Morale) ครูในการทำงาน นอกจากนี้ยังต้องคอยสร้างและส่งเสริมความสามัคคีในโรงเรียนด้วย

2. หัวหน้าหมวดวิชา ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน อาทิเช่น หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย หัวหน้าหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ หัวหน้าหมวดวิชาคณิตศาสตร์ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษ หัวหน้าหมวดวิชาศิลปศึกษา หัวหน้าหมวดวิชาศิลปะปฏิบัติ เป็นต้น

หัวหน้าหมวดวิชาแต่ละหมวด มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานหมวดดังนี้¹

1. สอนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่าตามที่กำหนด
2. ควบคุมดูแลการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปตามโครงการ
3. แก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงและแนะนำก้านการเรียนการสอน
4. เสนอแนะให้คำปรึกษาในก้านวิชาการ
5. จัดทำข้อทดสอบและวัดผล
6. ติดต่อประสานงานกับครูหัวหน้าหมวดวิชาอื่น ๆ
7. วางโครงการสอน ปรับปรุงการสอนและพัฒนาวิธีสอน
8. สร้าง จัดหาอุปกรณ์การสอน ทำโน้ตย่อวิชา ทำตำราแบบเรียนเทียบเคียง และเทียบแทน
9. จัดนิทรรศการ สาธิต จัดกิจกรรม ป้ายนิเทศ จัดตั้งชุมนุมประจำวิชา เช่น ชุมนุมภาษาไทย
10. จัดการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน
11. เสนอความคิดเห็นต่อหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และประสานงานกับหมวด หน่วยงานย่อยอื่น ๆ ในโรงเรียน

3. ครูผู้สอนหรืออาจารย์ผู้สอน ไ้แก่้ม ครูที่ทำการสอนในโรงเรียน ทุกคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามแนวความคิดของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้คือ¹

1. สนับสนุนให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยผู้แนะให้นักเรียนมีหลักวิธีที่จะศึกษาค้นคว้า และเลือกทางของตนเองได้โดยไม่มีกำบังคับให้เชื่อตามครู เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอิสระอย่างมีเหตุผล

2. ฝึกนักเรียนให้มีความสามารถในการทำงานรวมกลุ่ม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ ออกทนต่อการถูกวิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความอดกลั้น มีวินัยในตนเอง สำนึกในสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎของสังคมในการอยู่ร่วมกัน รู้จักใช้สิทธิและพิทักษ์สิทธิรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้แพ้ รู้ชนะ เคารพเสียงส่วนมาก รับฟังเสียงส่วนน้อย

3. สนใจศึกษาธรรมชาติและความแตกต่างในตัวนักเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อสังเกตพิจารณาในการปฏิบัติตน ให้ความรักความสนใจ เอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ได้รับความสนิทสนมและความไว้วางใจนักเรียน เป็นการขจัดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียนอย่างไ้ณผล

4. พยายามค้นหาความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนเพื่อหาทางส่งเสริมแนะนำการเลือกวิชาและอาชีพแก่นักเรียนให้เหมาะสม

5. ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดีไว้ในคุณธรรม จริยธรรม โดยไม่หลงไหลในวัตถุ และเห็นคุณค่าของการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ

4. เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของโรงเรียนได้แก่

4.1 เจ้าหน้าที่แนะแนว

4.2 เจ้าหน้าที่ทะเบียน

¹ลีปพนธ์ เกตุทัต, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 143.

4.3 เจ้าหน้าที่วัดผลการศึกษา

4.4 เจ้าหน้าที่ห้องสมุด

4.1 เจ้าหน้าที่แนะแนว มีหน้าที่ดังนี้¹

- (1) จัดทำระเบียบสะสมของนักเรียน
- (2) เป็นผู้ประสานงานติดต่อระหว่างครู อาจารย์ และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อทราบประวัติความเป็นไปของนักเรียน
- (3) ให้การแนะแนวนักเรียนในเรื่องการเรียน ความประพฤติ อุปสรรคต่าง ๆ และการอาชีพ
- (4) ทดสอบความถนัดของนักเรียนด้านต่าง ๆ
- (5) หาทางช่วยเหลือนักเรียนที่ชักสนหรือนักเรียนที่มีปัญหา เช่น หา งานให้ทำระหว่างปิดเรียน
- (6) เชิญวิทยากรต่าง ๆ มาบรรยายเรื่องอาชีพ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นผู้ทางและเลือกได้ถูกต้อง
- (7) ช่วยผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการและฝ่ายปกครองในเรื่องปัญหาการเรียนและความประพฤติ

4.2 เจ้าหน้าที่ทะเบียน มีหน้าที่ดังนี้²

- (1) รับผิดชอบทะเบียนต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ทะเบียนนักเรียน ครู ฯลฯ

¹ วิทยุใบ สาร, การบริหารงานบุคคล, หน้า 453.

² เรื่องเกียติ, หน้า 364.

- (2) รับผิดชอบเก็บสถิติต่าง ๆ ของโรงเรียน
- (3) เสนอความคิดเห็นต่อหัวหน้าฝ่ายธุรการและประสานงานกับหน่วยงานในสายเดียวกัน

4.3 เจ้าหน้าที่วัดผลการศึกษา มีหน้าที่ดังนี้¹

- (1) ประเมินผลการเรียนของนักเรียน
- (2) จัดทำแบบฟอร์มเพื่อใช้ในงานวัดผลการศึกษา
- (3) ร่วมมือกับครูผู้สอนและหัวหน้าหมวดในเรื่องการวัดผลการเรียนของนักเรียน
- (4) จัดทำเรื่องการลงทะเบียน เพิ่ม - ถอน รายวิชาเรียน
- (5) ทำทะเบียนแสดงผลการเรียนประจำตัวนักเรียน
- (6) รายงานผล การเรียนให้ผู้บริหารทราบ
- (7) ออกใบรับรองต่าง ๆ และประกาศนียบัตร

4.4 เจ้าหน้าที่ห้องสมุด มีหน้าที่ดังนี้²

- (1) จัดและดำเนินการห้องสมุดของโรงเรียน
- (2) จัดหาหนังสือและอุปกรณ์วัสดุทัศนศึกษาที่จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาของนักเรียน
- (3) ควบคุมดูแลการใช้ห้องสมุดให้เกิดประโยชน์แก่ครูอาจารย์และนักเรียนมากที่สุด
- (4) จัดแยกหนังสือออกเป็นประเภท เป็นหมวดหมู่ และจัดลงทะเบียนเพื่อให้สะดวกแก่การใช้ และการสำรวจรักษา

¹ กัญญา สาทร, การบริหารงานบุคคล, หน้า 366.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

(5) ซ่อมแซมหนังสือให้มีสภาพดีอยู่เสมอ และจัดให้พร้อมที่ครูอาจารย์
และนักเรียนจะยืมได้

(6) จัดทำรายการหนังสือที่จำเป็นและเหมาะแก่โรงเรียนระดับที่เปิดสอน

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดของโรงเรียนควรสอนวิชาการใช้ห้องสมุดให้นักเรียนหรือ
จะจัดอบรมนักเรียนเป็นระยะสั้น ๆ ให้เข้าใจวิธีการใช้ห้องสมุดอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

คาร์เตอร์ วี. กูด¹ (Carter v. Good) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลง
หลักสูตรว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือคັคแปลงหลักสูตรให้แตกต่างออกไปจากเดิมเป็นการ
สร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นมาใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรแบบของหลักสูตร (Change
in Design of Learning Opportunities) ฮิลตา ทาบ้า² (Hilta
Taba) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทั้งระบบ
หรือเปลี่ยนทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนหลักสูตรมีผลกระทบกระเทือน
ทางด้านความคิด (Cognitive Aspect) และความรู้สึกนึกคิด (Emotion and
Feeling) ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้ง
ระบบโครงสร้างเป็นการเปลี่ยนใหม่โดยยกของเก่าทิ้งไป หรือเลือกเอาไว้เฉพาะส่วนที่
การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมีความหมายเหมือนกับคำว่า "พัฒนาหลักสูตร" เพราะคำว่าพัฒนา

1

Carter V. Good, Dictionary of Education, (New York :
Mc Graw Hill Book Company , 1973) pp. 157 - 158 .

2

Hilda Taba , op.cit. p. 454 .

(Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ และได้กำหนดทิศทาง¹

คำรัง มัชฌมบัณฑิต ไก่กล่าวว่่า หลักสูตรจะอยู่คงที่ไม่ได้ จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม ฉะนั้นกาลเวลาที่ผ่านไป ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกเช่น ทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีมากขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ กั้นตัวในอันที่จะสำรวจตรวจจรรยาและปรับปรุงระบบการศึกษาของประเทศของตนเองเสียใหม่ ในทุก ๆ ระดับการศึกษา มีการเน้นหนักในด้านมาตรฐานการเรียนการสอนให้สูงขึ้นและปรับปรุงให้หลักสูตรของแต่ละระดับสอดคล้องกับวิทยาการอันนำสมัยต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดของประเทศ²

ความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้น เอกวิทย์ ฌ ถกลาง ไก่กล่าวว่่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเกิดจาก³

1. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เช่น เคิมเรามีประชากรทำการกสิกรรมอยู่ประมาณ 90 เปอร์เซนต์ ประกอบอาชีพอื่นอีก 10 เปอร์เซนต์ แต่ปัจจุบันนี้ผู้ประกอบอาชีพกสิกรรมเพียง 80 เปอร์เซนต์ และประกอบอาชีพอื่น 20 เปอร์เซนต์ แสดงว่ามีแนวโน้มจะประกอบอาชีพอื่นมากขึ้นเรื่อย ๆ

2. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงทางด้านนี้เจริญรุดหน้าไปมาก ฉะนั้นการยึดเนื้อหาวิชาเคิมจึงไม่เป็นการเพียงพอ

¹ทิศยา สุวรรณะชญ, "สังคมวิทยา จิตวิทยาและมานุษยวิทยา," สังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ นคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2508), หน้า 291.

²คำรัง มัชฌมบัณฑิต, "หลักสูตรช่วยให้เด็กพัฒนาการอย่างไร," วารสารประชาศึกษา 7 (มกราคม 2499) : 4.

³เอกวิทย์ ฌ ถกลาง, "สาระสำคัญในการสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษา," วารสารสามัญศึกษา 7 (มีนาคม 2513) : 3 - 6.

3. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เกมสถาบันของเรามีครอบครัว หมู่บ้าน พระมหากษัตริย์ ศาสนา ความรู้สึกเป็นชาติ และภาษา ปัจจุบันสถาบันบางอย่าง ลดความสำคัญลงไปและบางอย่างก็กำลังเกิดขึ้นใหม่ และมีความสำคัญยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ นับตั้งแต่จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิชาเป็นบางส่วน กระบวนการเรียนการสอน และวิธีวัดผล ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จึงมีผลกระทบกระเทือนทางค่านิยมและความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ครู นักเรียน ซึ่งบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องยอมรับและพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงด้วย

ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรควรได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย เอกวิทย์ ณ ถลาง กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรผู้ที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้สัมผัสในวิชาต่าง ๆ ผู้บริหารการศึกษาระดับหัวหน้า รองลงมาคือครูใหญ่ ผู้แทนของครูผู้สอน และนักการศึกษาที่รู้ ทฤษฎีการศึกษา¹ ส่วน คอนเนอร์ และ อีลลิเนา (Conner and Ellena) มีความ เห็นว่า ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรควรมีครูใหญ่ ศึกษาพิเศษ ศึกษาศิลปะ และบุคคลในชุมชน²

ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรผู้ที่เกี่ยวข้องควรเป็นบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย เข้ามาร่วมมือ บทบาทเช่น นักการศึกษา นักบริหารการศึกษา นักจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ครูใหญ่ ครู บุคคลในชุมชน ตลอดจนนักเรียน การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไม่ควรทำอยู่ในเฉพาะหมู่ใด หมู่หนึ่ง จะทำให้หลักสูตรมีช่องว่างระหว่างผู้ทำหลักสูตรและมักจะมีแรงต่อต้าน (Resistance

to change
๑๖ สิงหาคม ๒๕๐๓

¹ เอกวิทย์ ณ ถลาง, สาระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา, หน้า 59.

² Forest E. Conner and William J. Ellena, Curriculum Handbook for School Administration (Washington : American of School Administrators, 1967), pp. 316-319.

to Change) ดังที่ได้เปรียบเทียบกับหลักสูตร พุทธศักราช 2503¹

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทย

การจัดทำหลักสูตรในประเทศไทย เริ่มปรากฏครั้งแรกในปี พ.ศ.2435 แต่การจัการศึกษายังไม่แพร่หลายไปถึงประชาชนพลเมืองไ้รวดเร็ว และไม่มีระบบเป็นหลักฐานแน่นอน จนในปี พ.ศ.2441 จึงได้เริ่มมีโครงการศึกษาสำหรับชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ (ม.ร.ว. เปีย มาลากุล) ร่างขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ตามโครงการศึกษา พ.ศ.2441 ได้จัดการศึกษาเป็น 2 ประเภทคือ การเล่าเรียนสามัญ และการเล่าเรียนพิเศษ²

การเล่าเรียนสามัญแบ่งลำดับชั้นเป็น

1. การเล่าเรียนเบื้องต้นแรก (มูลศึกษา)
2. การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา)
3. การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา)
4. การเล่าเรียนเบื้องต้นสูง (อุดมศึกษา)

การเล่าเรียนเบื้องต้นกลางหรือมัธยมศึกษา ได้กำหนดเวลาเรียน 4 ปี อายุของผู้เรียนตั้งแต่ 14 ปีถึง 17 ปี

¹มารศรี ภิรมย์ราช, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในเขตการศึกษา 2," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 22.

²กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 97.

ต่อมาในปี พ.ศ.2445 ได้มีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษา โดยได้แบ่งการศึกษา
ออกเป็น สามัญศึกษา และ วิสามัญศึกษา¹

สามัญศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ

1. ประถมศึกษา เป็นประโยค 1 ขั้นต้น ผู้เรียนจะต้องมีอายุไม่เกิน 12 ปี
2. มัธยมศึกษา เป็นประโยค 2 ชั้นกลาง ผู้เรียนจะต้องมีอายุไม่เกิน 15 ปี
3. อุดมศึกษา เป็นประโยค 3 ขั้นสูง ผู้เรียนจะต้องมีอายุไม่เกิน 20 ปี

โรงเรียนมัธยมศึกษาในสมัยนั้น มีเฉพาะในกรุงเทพมหานครเท่านั้น คือ โรงเรียน
สวนกุหลาบ โรงเรียนสายสวลี โรงเรียนราชบูรณะ และโรงเรียนเบญจมบพิตร

ตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2456 และ พ.ศ.2464 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ให้มีเวลาเรียน 8 ปีคือ²

- มัธยมตอนต้น 3 ปี
- มัธยมตอนกลาง 3 ปี
- มัธยมตอนปลาย 2 ปี

เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อปี พ.ศ.2475³
แล้วจึงได้กำหนดแผนการศึกษาขึ้นใหม่ และประกาศใช้ในปีเดียวกันนั้นเอง แผนการศึกษา
พ.ศ.2475 ได้แบ่งการมัธยมศึกษาออกเป็น 2 ตอนคือ⁴

- มัธยมต้นสามัญ 4 ปี
- มัธยมวิสามัญ 4 ปี

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507, หน้า 180.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 225 และ 270.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 308.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 311.

ผู้เรียนระดับมัธยมต้นสามัญจบแล้ว จะเข้าเรียนต่อมัธยมวิสามัญเพื่อเรียนวิชาชีพต่อ เป็นเวลา 4 ปี ถ้าผู้ใดสามารถเรียนต่อในระดับชั้นอุดมศึกษา ก็อาจเข้าเรียนมัธยมปลายสามัญ เพื่อเตรียมตัวเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยหรืออุดมศึกษาอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 มีระยะเวลาที่นักเรียนจะต้องศึกษาในการศึกษาสามัญยาวนานถึง 12 ปีคือ ประถมศึกษา 4 ปี และมัธยมศึกษาอีก 8 ปี จึงได้มีการปรับปรุงแผนการศึกษาชาติอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.2497¹ ซึ่งแบ่งการมัธยมศึกษาเป็น 2 ตอนคือ มัธยมต้น 3 ปี และมัธยมปลาย 3 ปี ส่วนนักเรียนที่จะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยหรืออุดมศึกษา จะต้องศึกษาในชั้นเตรียมอุดมศึกษาต่ออีก 2 ปี รวมเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 8 ปี

ในปี พ.ศ.2484² กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่านักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 6 ต้องการเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษามากขึ้น เห็นควรให้ตั้งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาของรัฐบาล และเอกชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบไล่ชั้นเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 2 เพื่อควบคุมคุณภาพของการศึกษาในระดับเดียวกันทั่วประเทศ

ในปี พ.ศ.2494³ ได้มีการประกาศแผนการศึกษาชาติฉบับหนึ่ง กำหนดให้การจัดมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น 3 สายคือ

1. มัธยมสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาสามัญต่อจากประถมศึกษา จัดสอนตั้งแต่มัธยมสามัญปีที่ 1 ถึงปีที่ 3
2. มัธยมวิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับไปศึกษาต่อในชั้นเตรียมอุดมศึกษาหรืออาชีวศึกษา จัดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมวิสามัญตอนต้น ปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 และชั้นมัธยมวิสามัญตอนปลาย ปีที่ 4 ถึงปีที่ 6

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507, หน้า 344.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 352.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 365.

3. มัธยมศึกษา ได้รับ การศึกษาวิชาเฉพาะซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับประกอบอาชีพ โดยรับช่วงจากประถมศึกษา มัธยมศึกษาสามัญศึกษา หรือมัธยมวิสามัญศึกษาทุกระยะที่สุดประโยค จัดสอนเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ละตอนกำหนดเวลาไม่เกิน 3 ปี

ในปี พ.ศ.2503 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503¹ เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศไทย มีสาระสำคัญดังนี้

1. ประถมศึกษา 7 ปี จัดแบ่งเป็นประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี และประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี

2. มัธยมศึกษา แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

มัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็นสายสามัญ 3 ปี และสายอาชีพ 3 ปี

มัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็นสายสามัญ 2 ปี และสายอาชีพ 3 ปี

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 ได้ใช้คิดคอกันมาเป็นเวลาดัง 17 ปีเต็ม จึงได้มีการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 ให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบันมากขึ้น จึงได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520² เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2520 ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นไป แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 มีผลทำให้ระบบการศึกษาของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจากระบบ 4 : 3 : 3 : 2(3) เป็นระบบ 6 : 3 : 3 คือ ประถมศึกษา จัดเป็นตอนเดียวตลอด 6 ปี และมัธยมศึกษาเป็นการศึกษา

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507, หน้า 380.

²กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (พระนคร : โรงพิมพ์ไชนเค็คโปรดักชั่น, 2520), หน้า 3.

หลังระดับประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละ 3 ปี ในตอนต้นที่จะให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง ในตอนปลายจึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชา ที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป¹

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

ผลจากการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ดังกล่าวข้างต้น มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับใหม่ขึ้นแทนหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับเก่าทั้งหมด คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521² โดยมีหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และ หลักเกณฑ์การใช้ดังนี้

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษารอบด้าน อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพตาม ความสามารถและความสนใจ และเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถจัดโครงการเรียนให้จบใน ตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาคือ
2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน โดยผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพ เหมาะสม กับวัยและความสามารถ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520, หน้า 11.

²กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 ฉบับแก้ไขครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จิงเจอร์, 2520), หน้า 1 - 3.

3. เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่น คำนึงอาชีพ การจัดสอนวิชาอาชีพจริง จำเป็นและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่ง วิทยากรและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้

จุดหมาย

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดจุดหมายไว้ 10 ประการคือ

1. เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง
2. เพื่อให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการและ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงาน ทั้งในส่วนตน และหมู่คณะ มานะพากเพียร อุตุน ประหยัด และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมาย และกติกาสังคม รับผิดชอบตนเอง ครอบครัวและสังคม ตลอดจนเสริมสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรม ในสังคม
5. เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อ ส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล
6. เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานเพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต ทั้งส่วนตนและครอบครัว รวมทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม
7. เพื่อให้มีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ และให้รู้จักส่งเสริมการ สาธารณสุขของชุมชน
8. เพื่อให้รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อ สร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย

9. เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกันธำรงรักษาความปลอดภัยและมั่นคงของประเทศชาติ

10. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีของมนุษยชาติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

โครงสร้าง

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 แบ่งโครงสร้างของเนื้อหาวิชาออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ¹

ก. กลุ่มวิชาภาษา ประกอบด้วย

ภาษาไทย ประกอบด้วย รายวิชามังคัมซึ่งกำหนดให้นักเรียนทุกคนในระดับนี้จะต้องเรียน และรายวิชาเลือกสำหรับผู้สนใจจะเสริมทักษะหรือฝึกทักษะด้านใดด้านหนึ่งเพิ่มเติมเป็นพิเศษ

ภาษาต่างประเทศ ใ้กำหนดไว้ให้นักเรียนเลือกเรียนได้ 2 ภาษาคือ ภาษาอังกฤษ และ ภาษาฝรั่งเศส

ข. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ประกอบด้วย วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่กำหนดให้นักเรียนเรียนเพื่อสนองจุดหมายที่ว่า "เพื่อให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบ วิธีการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์"²

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มรินทร์การพิมพ์, 2522), หน้า 18.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

ค. กลุ่มวิชาสังคม ประกอบด้วย ศาสตร์ต่าง ๆ ทางสังคมวิทยา คังนี้ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ ประชากรศึกษาและ สิ่งแวดล้อม กลุ่มนี้ถือว่าวิชาบังคับมีความสำคัญเช่นเดียวกับภาษาไทย

ง. กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ ประกอบด้วย วิชาพลานามัยและศิลปะศึกษา

จ. กลุ่มการงานและอาชีพ กลุ่มวิชานี้มุ่งจะปลูกฝังให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน การที่จะปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน จะต้องลงมือปฏิบัติจริง จึงประกอบด้วย การงาน และอาชีพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้าง

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ค่อปี					
	ม.1		ม.2		ม.3	
	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)
1. ภาษา						
ภาษาไทย	4	0	4	2	4	4
ภาษาต่างประเทศ	0	6	0	6	0	8
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์						
วิทยาศาสตร์	4	0	4	0	4	0
คณิตศาสตร์	4	0	4	0	0	6
3. สังคมศึกษา	5	0	5	0	5	4
4. ทัศนบุคลิกภาพ						
พลานามัย	3	2	3	2	3	4
ศิลปศึกษา	2	2	2	4	0	6
5. การงานและอาชีพ						
การงาน	4	0	4	0	4	0
อาชีพ	0	6	0	6	0	12
	26	6	26	6	20	12
	32		32		32	
กิจกรรม แนะแนว สอนซ่อมเสริม	3		3		3	
รวมทั้งสิ้น	35		35		35	

(แนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก.145/2521)

การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ไว้ดังนี้

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521¹

1. เวลาเรียน

ในการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์
โรงเรียนจะต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย
35 คาบ โดยจัดให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 32 คาบ ส่วนอีก 3 คาบให้ใช้ใ
การแนะแนวจัดกิจกรรม สอนซ่อมเสริม หรือให้นักเรียนเรียนซ้ำรายวิชาที่ไม่ผ่าน และให้มีการ
สรุปผลการเรียน และ/หรือ ทดสอบประจำภาคในสัปดาห์สุดท้ายของภาคเรียน และโรงเรียน
อาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร

2. หน่วยการเรียน

รายวิชาที่ได้จัดไว้ในหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่เป็นวิชาที่ให้ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ
ตลอดจนคำแนะนำความรู้ นั้น ๆ ไปใช้ประจำวัน การกำหนดหน่วยการเรียนของรายวิชาต่างๆ
จึงให้ถือเกณฑ์ดังนี้

วิชาใดที่นักเรียนเรียนครบ 4 คาบต่อสัปดาห์ในหนึ่งภาคเรียน ให้มีค่าเป็นสอง (2)
หน่วยการเรียน วิชาใดที่นักเรียนเรียนจำนวนคาบมากกว่าหรือน้อยกว่า 4 คาบต่อสัปดาห์

---

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521, หน้า 4.

ในหนึ่งภาคเรียน ก็ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้มากหรือน้อยตามสัดส่วนกันไป

สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของวิชาที่เปิดสอน
ในภาคฤดูร้อนนี้ จะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ

3. วิชาบังคับและวิชาเลือก

ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร รวม 72 หน่วย
การเรียนรู้ และเรียนวิชาเลือกอย่างน้อย 24 หน่วยการเรียนรู้

สำหรับภาษาต่างประเทศ นักเรียนจะเลือกเรียนภาษาต่างประเทศใดภาษาเดียว

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวง
ศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้เรียนจะต้องได้หน่วยการเรียนรู้ไม่ต่ำกว่า 85 หน่วยการเรียนรู้ โดยเรียนวิชาบังคับ
และวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร และจะต้องผ่านวิชาบังคับภาษาไทยและสังคมศึกษาจึง
จะจบหลักสูตร

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการสั่งยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลง
รายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ

7. กิจกรรมต่าง ๆ

โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อ
สนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยของนักเรียน อย่างน้อย 1 คาบต่อ

สัปดาห์ โดยจัดตามคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2521

8. การจัดรายวิชาในกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

การจัดรายวิชาของหลักสูตรกลุ่มวิชาการงานและอาชีพที่นอกเหนือจากที่มีอยู่ในหลักสูตรนี้ ให้โรงเรียนเป็นผู้จัดทำตามความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่นได้ โดยอนุมัติของกระทรวงศึกษาธิการ

9. การอบรมนักเรียน

ในตอนเช้าเมื่อทำพิธีเคารพธงชาติแล้ว ให้มีการอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนระเบียบวินัยของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน

โรงเรียนต้องจัดให้มีการประชุมอบรม สวดมนต์ ไหว้พระ ตามโอกาสอันสมควร และเหมาะสมแก่ท้องถิ่น อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งชั่วโมง

นอกจากนี้แล้ว เพื่อให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้น กรมวิชาการจึงได้กำหนดแนวการใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ปฏิบัติได้ถูกต้อง มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

กรมวิชาการได้กำหนดแนวการใช้หลักสูตร มีข้อที่จะต้องพิจารณา 8 ข้อคือ¹

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง), หน้า 4.

1. ความหมายของ "หลักสูตร"

หลักสูตร คือข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ คือ การกำหนดความมุ่งหมาย แนวนโยบายและวิธีการในการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรที่มีอยู่ หลักสูตรประกอบด้วย

1.1 จุดหมาย

1.2 หลักการ

1.3 โครงสร้าง

1.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.5 เนื้อหาของรายวิชา

1.6 สื่อการเรียน

1.7 วิธีสอน

1.8 การประเมินผล

ทั้ง 8 ข้อนี้ เป็นองค์ประกอบอย่างเต็มรูปของหลักสูตร

2. การใช้หลักสูตร

ระบุไว้ว่า จะต้องยึดจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง เป็นหลักและวิธีอื่น ๆ ตามที่กล่าวไว้แล้วทั้ง 8 ข้อ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้¹

---

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง), หน้า 5 - 16.

2.1 จุดมุ่งหมายในการสอนแต่ละวิชาจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายเสมอ และจะต้องพยายามอย่างเต็มที่ในการให้นักเรียนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายเหล่านั้น ทั้งในแง่ความรู้ คุณสมบัติ และทักษะที่ต้องการ

2.2 หลักการ ในการที่จะให้นักเรียนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายนั้นก็จะต้องดำเนินการตามทิศทางหรือแนวทาง ตามหลักการของหลักสูตรที่กำหนดไว้ทั้งสี่ข้อ ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จได้ เอกวิทย์ ฅ ถलग อธิบตีกรมวิชาการได้ให้ข้อแนะนำไว้ว่า

- (1) ต้องยอมรับความจริงว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกคน เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง (Agent of Change)
- (2) หลักสูตรนี้จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีการดำเนินงานต่อเนื่องคือ ทำแล้วคิดตามไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบสิ่งที่คิดว่าเราจึงจะเปลี่ยนแปลง
- (3) การควบคุมและส่งเสริมปัจจัยการผลิต ปัจจัยการผลิตในที่นี้หมายถึงงบประมาณ อัตราค่าจ้าง วัสดุ เป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะต้องผลักดันให้ไปในทิศทางเดียวกันกับหลักสูตร
- (4) การทำงานตามหลักสูตรใหม่นี้ขอให้ปลอดอคติ
- (5) ถ้าผู้บริหารโรงเรียนรักเด็กและส่งเสริมให้ครูรักเด็กแล้ว ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ปัญหาต่าง ๆ จะเบาบางลงถ้ารักเด็กเป็นที่ตั้ง¹

---

¹เอกวิทย์ ฅ ถलग, อธิบตีกรมวิชาการบรรยายเรื่อง "ทิศทางและสาระของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521," ใน การสัมมนาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 วันที่ 22 กรกฎาคม 2522 ณ จังหวัดจันทบุรี. (เอกสารอัครสำเนา)

2.3 โครงสร้าง ประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ 5 กลุ่ม ได้กำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือก ให้อย่างเหมาะสม สถานศึกษาคควรจัดสอนตามเนื้อหาและจำนวนคาบที่กำหนดไว้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

ในแต่ละรายวิชาผู้สอนจะต้องพยายามดำเนินการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์และสามารถพัฒนาความรู้ที่นั้น ๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียน

4. การใช้หลักสูตร

มิได้จำกัดว่าความรู้และประสบการณ์นั้นว่าจะมีอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ควรส่งเสริมให้แสวงหาความรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก จากเอกสาร สื่อมวลชน ฯลฯ

5. ความสำเร็จของการใช้หลักสูตรนี้ ขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนของครูที่จะให้เด็กได้ คิดค้นแก้ปัญหา มีกิจกรรมการปฏิบัติ มีสื่อการเรียน ได้ค้นคว้า ศึกษา อภิปราย แยกแยะและสรุปผล

6. การประเมินผลเป็นระยะ ๆ จะช่วยแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ อันเป็นพื้นฐานต่อเนื่องอย่างมั่นคงและถูกต้อง

7. ผู้บริหารจะต้องหาวิธีการให้ครูสนใจนักเรียนมากขึ้น ครูจะต้องรู้ว่านักเรียนมีความสนใจ ความถนัดและความสามารถที่จะเรียนวิชาใดได้ดีที่สุด และรู้ว่านักเรียนมีปัญหาอะไรเป็นอุปสรรคต่อการเรียน การแนะแนวของโรงเรียนที่มีหลักการแน่ชัดและดำเนินโดยสม่ำเสมอจะได้รับความร่วมมือจากครูทุกคน

8. การจัดการเรียนการสอน การจัดแผนการเรียน การทำโครงการเรียนที่บ้าน (Home Project) หรือการฝึกหัดอาชีพกับผู้นักครอง (Home Training) ผู้บริหารจะต้องพิจารณาทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่

การเปิดสอนวิชาชีพ โรงเรียนขนาดเล็กย่อมเปิดแผนการเรียนได้น้อย เพราะถ้าเปิดให้เลือกมากนักเรียนจะไม่เต็มชั้น วิชาครู วิชาอุปกรณ์ และอาคาร โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ย่อมเปิดแผนการเรียนได้หลายแผน ดังนั้นโรงเรียนขนาดเล็กจึงควรใช้โครงการเรียนที่บ้าน ภายใต้การนิเทศของครู หรือให้ฝึกงานกับสถานประกอบอาชีพอิสระหรือบ้านผู้ปกครอง (Home Training) หรือแหล่งวิชาการหรือสถานประกอบการซึ่งจะทำให้นักเรียนมีโอกาสเลือกอาชีพได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

กรมวิชาการได้รวบรวมปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ทั้งในโรงเรียนส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พอสรุปได้ดังนี้

1. สภาพโรงเรียนและการบริหารหลักสูตร

1.1 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร

- โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ แต่โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนราษฎร์ยังขาดความพร้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่
- ด้านวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์การฝึกวิชาการงานและอาชีพที่มีไม่เพียงพอ อุปกรณ์เกษตรและกีฬาคุณภาพไม่ดีพอ บางแห่งขาดอุปกรณ์ประกอบ

1 กรมวิชาการ, สรุปการติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ ประจำปีงบประมาณ 2523, หน้า 1 - 3. (เอกสารอัครสำเนา)

- คำนบุคคลากร โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหำในการจัดครูเข้าสอนไม่ตรงตามควมถนัด ครูชากในบางวิชาและเกินในบางวิชา ที่ชากแควนมากคือ กลุ่มวิชากรงานและอาชีพ และกลุ่มพัฒนาบุคลลิกภาพ

1.2 การจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่

- โรงเรียนขนาดใหญ่จัดแผนการเรียนได้กว้างขวางแต่ส่วนมากเป็นสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ
- โรงเรียนขนาดเล็กไม่มีโอกาสได้เลือกแผนการเรียน

1.3 การใช้แหล่งวิทยากร มีขอบเขตจำกัด และอุปสรรคหลายประการ ทั้งทางสถานประกอบการและโรงเรียน

2. สื่อการเรียนการสอน

- ✓ 2.1 เอกสารคู่มือครูต่าง ๆ โรงเรียนส่วนชากได้รับแต่ไม่เพียงพอและช้ำมากไม่ทันเตรียมการสอน และบางวิชาไม่มีคู่มือครู และบางวิชามากเกินไปของเด็ก เช่น สังคมศึกษา และบางวิชาพิมพ์ผิดมาก เช่น วิชาภาษาไทย

3. การจัดบริการแนะแนว

- 3.1 จัดบริการแนะแนวอย่างเป็นระบบได้เฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กยังไม่ได้จัดเพราะชากบุคคลากรค้ำนี้ และปัญหาที่สำคัญคือครูชากควมรู้ทางค้ำนกรแนะแนว ชากเอกสารและอุปกรณ์ที่จะใช้ในการแนะแนว

4. การประเมินผลการเรียน

- 4.1 ไม่มีการประเมินผลก่อนเรียน
- 4.2 ครูชากควมเข้าใจในการทำเอกสาร รบ. 1 ค. และหลักกรปฏิบัติ

สำนักงานศึกษาธิการเขต 1 ได้ติดตามแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521 พบปัญหาสำคัญพอสรุปได้ดังนี้¹

1. วิชาครูที่มีวุฒิตรงกับความต้องการ เช่น ครูวิชาการงานและอาชีพ ครูพลานามัย
2. ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมในการสอน
3. เนื้อหาวิชายากเกินไป
4. หนังสือเรียน คู่มือครู คู่มือการสอนไม่เพียงพอ ✓
5. วิชาวัสดุอุปกรณ์วิชาการงานและอาชีพ
6. ผู้ปกครองไม่ยอมให้บุตรหลานเรียนวิชาการงานและอาชีพ
7. นักเรียนสนใจการเรียนน้อย เรียนอ่อน
8. ขาดแหล่งค้นคว้า
9. โรงเรียนมีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ
10. ครูยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่

*จากการวิจัยของ ชีรางค์ เงินศรี และ ปภัสวดี วีรภักดี เมื่อปี 2518 เกี่ยว
กับการนำหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2518 ไปใช้ ว่ามีปัญหอะไรบ้างนั้น พบว่า
ในด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารประสบปัญหาในเรื่องขาดแคลนบุคลากร การจัด
โปรแกรมการเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน ส่วนในด้านการสอนก็มีปัญหาเกี่ยวกับ
ความขาดแคลนหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ อุปกรณ์การสอนและความไม่เพียงพอของ
งบประมาณ²

¹สำนักงานศึกษาธิการเขต 1, สรุปการติดตามและแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้น ประจำปีงบประมาณ 2523, หน้า 38. (เอกสารอัครสำเนา)

²ชีรางค์ เงินศรี, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518
ในเขตการศึกษา 10," หน้า จ.

ส่วนการใช้หลักสูตรของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ คือ เจ้าหน้าที่แนะแนว เจ้าหน้าที่ทะเบียน เจ้าหน้าที่วัดผล และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ก็ประสบปัญหาในระดับสูงคือ ขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ในการดำเนินงาน นอกจากนี้แล้วเจ้าหน้าที่แนะแนวยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือของผู้ปกครองและบุคคลต่าง ๆ ส่วนเจ้าหน้าที่ทะเบียนก็ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดวิชาเรียนในระบบหน่วยกิต¹

พนมพร เฒ่าเจริญ ได้ทำการวิจัย การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในเขตการศึกษา 7 พบว่า การประกาศใช้หลักสูตรอย่างกระทันหัน ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ คือ คำนวณบุคลากรในทุกหมวดวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมวดวิชาสังคมศึกษา พลานามัย ศิลปปฏิบัติ ส่วนเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ก็ไม่ได้รับการอบรม คำนวณอุปกรณ์และสถานที่ มีห้องพิเศษไม่เพียงพอ ขาดอุปกรณ์ที่จำเป็น วัสดุและแบบฟอร์มในการลงทะเบียนไม่เพียงพอ หนังสือเรียนหนังสืออ่านประกอบและเอกสารหลักสูตรก็ไม่เพียงพอ²

จากการวิจัยของ เพ็ญศิริ บุญสวน พบว่า การประกาศใช้หลักสูตรอย่างกระทันหัน ทำให้เกิดปัญหามากมาย เป็นปัญหาค้นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คำนวณบุคลากร ขาดอาจารย์ผู้สอนในทุกรายวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายวิชาสังคมศึกษาและศิลปะศึกษา เจ้าหน้าที่แนะแนว เจ้าหน้าที่ทะเบียน เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และเจ้าหน้าที่วัดผลไม่ได้รับการอบรม คำนวณอุปกรณ์และสถานที่ไม่เพียงพอ ขาดห้องปฏิบัติการทางภาษา ขาดวัสดุอุปกรณ์ในทุกหมวดวิชา ขาดแบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ เอกสารหลักสูตรก็ไม่เพียงพอ คำนวณเนื้อหาวิชาก็เห็นว่ามากเกินไป และ

¹ ปัทสวดี วัชรกิตติ, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 1 ฉบับพุทธศักราช 2518," หน้า ง.

² พนมพร เฒ่าเจริญ, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในเขตการศึกษา 7," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาบริหารการศึกษามหิดลวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า ค.

บางเรื่องไม่อาจปรับให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นได้ การประเมินผลการเรียนก็มีปัญหา
ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณขาดแคลนในทุกด้านของการนำหลักสูตรไปใช้¹

* จากการสำรวจเอกสารทั้งหมดที่เฝ้าติดตามมาแล้ว พอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญ
ต่อการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะหลักสูตรจะเป็นเครื่องกำหนดความจะให้ผู้เรียนที่เรียนจบออก
ไปแล้วเป็นบุคคลประเภทใด มีทัศนคติ ค่านิยมไปในทางใด องค์ประกอบของหลักสูตรทั่วไป
และความมุ่งหมายเฉพาะวิชา การจัดเนื้อหา การจัดการเรียนการสอน และการนำหลักสูตร
ไปใช้ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบทั้งสี่นี้จะต้องมีความสัมพันธ์กัน หลักสูตร
กำหนดความมุ่งหมายไว้อย่างไร เนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้สอนเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายนั้น ๆ
จะต้องได้รับการคัดเลือกและจัดให้เหมาะสม นอกจากนั้นการค้นคว้าหาวิธีสอน ตลอดจนกิจกรรม
ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนนั้นได้รับผลที่ดีที่สุดจึงจำเป็นต้องนำมาประกอบในการนำหลัก
สูตรไปใช้ด้วย ในขั้นสุดท้ายผลของการวัดผลจะเป็นเครื่องชี้ชัดว่าผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ไปตามจุดมุ่งหมายเพียงใด

✓ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน และ
ผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่จะต้องบริหารหลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผลมากที่สุด นอกจากจะทำการบริหาร
ทั่วไปแล้ว ยังต้องบริหารด้านวิชาการ บุคลากร ชุมชน การเงิน อาคารสถานที่
ตลอดจนสวัสดิการของทุกคนในโรงเรียนด้วย ส่วนหัวหน้าหมวดวิชา นั้น หน้าที่ที่สำคัญ คือ
การบริหารงานด้านวิชาการและการประสานงาน อำนวยความสะดวกแก่ครูสอนที่จะทำ
งานวิชาการได้เจริญก้าวหน้ามากที่สุด สำหรับครูสอนมีหน้าที่โดยตรงคือการทำ
การสอน ครูสอนจะต้องค้นคว้าวิธีสอนหลาย ๆ วิชามาใช้สอน เพื่อที่จะให้ผู้เรียน
ได้รับความรู้และประสบการณ์ใน

¹ เพ็ญศิริ บุญสวน, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518
ในเขตการศึกษา 11," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า จ.

การที่จะนำไปใช้และแก้ปัญหาได้ เนื้อหาในแต่ละวิชาจะต้องใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ซึ่งขึ้นอยู่กับ
อยู่กับคุณลักษณะของครูที่จะพิจารณาเลือกมาใช้ให้เหมาะสม นอกจากนั้นยังมีเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ของกับการนำหลักสูตรไปใช้ คือ เจ้าหน้าที่ทะเบียน เจ้าหน้าที่วัดผล เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และ
เจ้าหน้าที่แนะแนว *

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้นอาจ เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบนับตั้งแต่จุดมุ่งหมาย
เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน และการวัดผล หรือเปลี่ยนแปลงเฉพาะบางส่วน สำหรับการ
เปลี่ยนแปลงมีหลายวิธีคือ เปลี่ยนแปลงระดับผู้บริหาร เปลี่ยนแปลงจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน เปลี่ยน
แปลงโดยวิธีสาธิต เปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบและเปลี่ยนแปลงโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติ แต่การ
เปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยระดับผู้บริหาร
ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2520

✓ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ที่ประกาศใช้นี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจาก
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 เช่น ในเรื่อง จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งเน้น
ให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในทุกด้าน มีนิสัยใฝ่รู้ มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพ มีวินัยในตนเอง
รู้จักสิทธิและหน้าที่ มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีสุขภาพสมบูรณ์ รักและพอใจในท้องถิ่น มี
ความภูมิใจในความเป็นไทยและมีความเข้าใจอันดีต่อมนุษยชาติ การสอนแต่ละวิชาของคำนี้ถึง
จุดประสงค์เหล่านี้ โดยกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เป็นพฤติกรรมก่อนแล้วจึงนำไปสอน
ส่วนหลักการของหลักสูตรนั้นก็มุ่งให้การศึกษาทั่วไปมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ สนองความต้องการของ
ท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้เรียนรู้แสวงหาความรู้จากแหล่งประกอบการได้ ส่วนเนื้อหาวิชานั้นได้
แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มภาษา กลุ่มวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา กลุ่ม
พัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มการงานและอาชีพ ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นได้เปลี่ยนแปลงเวลาเรียน
จากปีละ 3 ภาคเป็นปีละ 2 ภาคเรียน รายวิชาต่าง ๆ ก็แบ่งออกเป็นตอน ๆ จบในแต่ละภาคเรียน
และคิดผลการเรียนเป็นหน่วยการเรียน บางวิชาเรียนจบในตัว แต่บางวิชาต้องเรียนต่อเนื่องกัน
มีทั้งวิชาบังคับและวิชาให้เลือกเรียน การวัดผล ประเมินผล วัดผล เป็นรายวิชา โดยให้ระดับ

คะแนนจาก 0 – 4 รายวิชาที่ใดตั้งแต่ 1 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่าน การจบหลักสูตรของได้
หน่วยการเรียนไม่น้อยกว่า 85 หน่วยการเรียน โดยเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้าง
ของหลักสูตร นอกจากนี้แล้ว โรงเรียนยังต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ อีก เพื่อให้เด็กได้เลือกเข้า
รวมกิจกรรมตามความสนใจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย